

**FACULTATEA DE DREPT „PETRE ANDREI”
MASTER „DREPT EUROPEAN”
ANUL I**

INTEGRARE ECONOMICĂ ȘI EUROPEANĂ

POLITICA EUROPEANĂ ÎN DOMENIUL CONCURENȚEI

REFERAT

**PROFESOR:
DIANA VIORICA LUPU**

**MASTERAND:
ROTARITA ALINA MIHAELA**

ANUL 2008 ianuarie

CUPRINSUL LUCRĂRII

1. Introducere
2. Politica în domeniul concurenței
3. Orientări și contradicții ale politicii comunitare
4. Dispozițiile Tratatului de la Roma

REFERAT

POLITICA EUROPEANĂ ÎN DOMENIUL CONCURENȚEI

Eșafodajul industrial economic și al organismelor decizionale ale Uniunii Europene trebuie completat (pentru întregirea viziunii holistice), în mod armonios, cu implementarea practică a hotărârilor, deciziilor luate și care privesc funcționalitatea întregii structuri economico sociale și politice care este astăzi Uniunea Europeană. Și, acest lucru se realizează prin intermediul politicilor, specific pentru fiecare domeniu sau sector de activitate. Dacă vorbim de politici, în primul rând de natură economică, acestea se prezintă ca un ansamblu de obiective și mijloace de acțiune a statului (a puterii publice) în viața economică și socială a unei entități naționale, sau în cazul de față al unei structuri supranaționale, traductibile în planuri, strategii, linii de acțiune, agreate de toți factorii politico-economici decidenți.

Politicile comune reprezintă și sunt asimilate, de fapt, substituirii, prima modalitate evidentială de exercitare a competențelor UE. În acest context, competențele naționale sunt transferate la nivel suprastatal. Cealaltă modalitate de exercitare a atribuțiilor UE, armonizarea, are în vedere menținerea competențelor naționale, totul pe fondul unor apropieri legislative în domenii și sectoare concrete ale vieții economico sociale.

Politicile comune constituie, deci, un ansamblu de reguli, măsuri, linii de acțiune și conduită propuse și adoptate de către instituțiile comunitare europene, ce susțin atât integrarea economică, cât și pe cea politică.

Ca tipologie, aceste politici îmbracă trei forme de prezentare:

1. Politici comune orizontale, numite și generale, care afectează în mod egal modul de manifestare a activităților în toate statele membre. Aici se include politica socială, cea concurențială, în domeniul mediului ș.a.
2. Politici comune sectoriale, ce se focalizează pe sectoare bine delimitate ale economiilor naționale a statelor membre, cum ar fi cele din domeniul industrial, agricol al transporturilor, al energiei.
3. Politici comune externe, care se preocupă de relațiile Uniunii Europene cu state terțe, precum și politica comercială, sau politica de sprijinire a dezvoltării multidimensional.

În final, se urmărește dezvoltarea competențelor comunitare, în special a celor ce revin Comisiei Europene, mai mult decât a celor naționale ale statelor membre.

Acest lucru este demonstrat și de sporirea numărului de domenii asupra cărora se exercită competențele comunitare (deci supra cărora se aplică politicile comune). Dacă la origine, numai trei domenii făceau obiectul exercitării acestor competențe – politica agricolă, politica comercială, politica în ramura transporturilor, - prin actul unic European un număr de cinci domenii noi se adaugă în portofoliul de competențe European: politica monetară, politica socială, politica ambientală, (vizând mediul înconjurător), politica de coeziune economică și socială, politica de cercetare - dezvoltare. Pentru ca, uniunea Europeană, deci Tratatul de la Maastricht, să consacre alte domenii suspendate politicilor comune, cum ar fi creșterea

competitivității industrial , rețele de infrastructură, transeuropene, educație, formare, cultură, ș.a., ajungându-se ,m astfel., la peste 20 de domenii de exercitare a competențelor comunitare, supranaționale.

1. Politica în domeniul concurenței

Din punctual de vedere al principiilor politicii în domeniul concurenței și al politicii industrial, este esențial să existe un răspuns la următoarele întrebări:

- Se justifică, din punct de vedere economic , o intervenție a puterii publice pentru reglementarea concurenței (politica în domeniul concurenței) și pentru susținerea sau promovarea unor activități economice)politica industrială_
- Dacă răspunsul la prima întrebare este afirmativ, atunci trebuie dat răspuns la o a doua întrebare : care nivel de intervenție este mai eficient , cel la nivel național sau cel la nivelul Uniunii?

Pentru a răspunde , va trebui găsit nu numai argumentul economic , dar și justificarea juridică.

Astfel, politica în domeniul concurenței are ca obiectiv limitarea, controlul și interzicerea acțiunilor întreprinderilor care pot afecta climatul de concurență pură și perfectă.

Conceptul de “ climat de concurenta pura si perfecta“ trebuie insa inteles in coordonatele economie postmoderne care a relevant existenta asa numitelor esecuri (limite) ale pietii (market failures) care justifică intervenția statului atunci când regulile liberei concurențe nu sunt respectate de către întreprinderi. Aceste eșecuri ale pieții pot apărea sub forma efectelor de externalitate)activitatea de cercetare – dezvoltare realizată de către o întreprindere poate influența în așa măsură climatul antreprenorial, încât și alte întreprinderi pot beneficia de rezultatul cercetării , deși nu suportă nici un cost al acesteia sau sub forma efectelor randamentelor de scară crescătoare . În acest ultimo caz , randamentul întreprinderii crește odată cu creșterea mărimii sale ceea ce face ca, pe ansamblul întreprinderii crește odată cu creșterea mărimii sale ceea ce face ca, pe ansamblul economiei, să nu mai fie de dorit menținerea stării de atomicitate (existența unui număr mare de mici întreprinderi) care atestă existența climatului de concurență pură și perfectă.

Rezultă că aceste întreprinderi de talie mare sunt primele vizate de către politică în domeniul concurenței. Ele reprezintă monopoluri sau întreprinderi cu comportament temporar/conjunctural monopoliste.

Pentru a putea controla și limita tendința acestora de a încălca regulile concurenței perfecte, nu se mai poate acționa doar național, fiind necesară acțiunea la nivelul uniunii.

Astfel, avem răspunsul și la cea de a doua întrebare care fundamentează principiile politicii comunitare în domeniul concurenței.

O justificare analitică a principiului intervenției de la nivelul Uniunii, în scopul menținerii climatului de concurență liberă, o găsim în lucrarea lui J. D. HANSEN, H: HEINRICH și J. U. NIELSEN.

Autorii citați folosesc exemplul a două țări , A și B, care formează o uniune economic. Fiecare dintre țări are o structură de întreprinderi monopol care acționează pe piața unică (se accept ipoteza conform căreia întreprinderile de monopol din țara A acționează într-o ramură de activitate, iar cele din țara B într-o ramură de activitate diferită).

În măsura în care întreprinderile monopol din țara A export la un preț ridicat (de monopol) în țara B iar întreprinderile monopol din țara B export tot la un preț ridicat (de monopol) în țara A, nici una dintre țări nu are interesul să aplice o politică în domeniul concurenței (cu obiectivul de a limita practicile monopoliste) deoarece și-ar diminua profitul rezultat din export.

Mai precis , dacă țara A ar aplica o astfel de politică în absența unei politici similar și în țara B, atunci țara A ar fi în pierdere. Situația ar putea găsi o rezolvare prin încheierea între cele două țări a unui “acord cooperativ”, prin care s-ar angaja reciproc să aplice politici în domeniul

concrenței. Piața ar redeveni concurențială și prețurile ar cunoaște o tendință de scădere. Realitatea arată, însă, că un astfel de acord, este greu de realizat în absența unui arbitraj. Iată de ce, este necesar ca legislația antitrust (politica în domeniul concurenței) să fie aplicată în mod central, de către instituțiile comunitare, pe ansamblul întregii uniuni.

Această politică a jucat și joacă un rol fundamental în procesul de creare și consolidare a uniunii Europene. Ea este expresia în plan practic a postulatului conform căruia o economie de piață funcțională este mijlocul cel mai eficient de realizare a obiectivelor Uniunii europene.

Politica comunitară în domeniul concurenței a realizat și realizează un echilibru între dinamica pieții interne a fiecărui stat membru și piața unică. Astfel, în planul pieții interne politica în domeniul concurenței are ca obiectiv

Eliminarea tuturor barierelor din calea liberei circulații are ca obiectiv eliminarea acelor structuri și comportamente care ar urmări utilizarea în scopuri monopoliste a oportunității oferite de o piață de mari proporții.

2. Orientări și contradicții ale politicii comunitare

Politica comunitară în domeniul concurenței a cunoscut o permanent evoluție conceptuală, fiind influențată de importante dezbateri teoretice, ca și de pozițiile pe care unele state membre le-au avut în diferite momente ale procesului de integrare.

Se pot distinge două mari orientări în conceperea politicii din domeniul concurenței: o orientare care privește concurența ca pe un scop în sine și o orientare care privește concurența doar ca pe un instrument al atingerii obiective.

La rândul său, orientare care privește concurența ca pe un scop în sine reprezintă, și ea două abordări diferite.

- Prima abordare consideră că politicile din domeniul concurenței nu trebuie să aibă ca obiectiv doar eficiența sau rentabilitatea, ci și un obiectiv de natură politică. Aceasta ar consta în asigurarea condițiilor de exprimare nelimitată a libertății și inițiativei întreprinzătorilor mici și mijlocii.
- A doua abordare, de sorginte ultra liberală, exacerbează libertatea de acțiune pe piață a întreprinzătorilor până la renunțarea la orice tip de politică în domeniul concurenței. Absolutizând "mișcarea naturală" a pieței, această abordare a fost utilizată în analiza teoriei inovației enunțată de către J. A. Schumpeter, conform căreia mecanismele pieței determină, în mod natural, întreprinderile să ocupe poziții dominante, în funcție de gradul în care achiziționează și folosesc inovații tehnice.

Aceste poziții dominante sunt însă tranzitorii, deoarece decalajele tehnice apar, în mod constant, între întreprinderi, ca urmare constantă a evoluției tehnice și tehnologiei. Astfel, poziția de monopol a unor întreprinderi se erodează în favoarea altor întreprinderi care reușesc să depășească dotarea tehnică a celor două precedente.

Concluzia este că poziția de monopol nu este veșnică și nu ar fi nevoie de politici de reglementare a concurenței dacă piața, prin propriile ei mecanisme, reușește să anihileze perenitatea pozițiilor monopoliste. Reglarea spontană a raportului de forțe pe piață este astfel considerată mai eficientă decât orice reglementare birocratică administrativă

O altă orientare generală este aceea conform căreia concurența nu este concepută decât ca un instrument necesar realizării unor obiective economice, sau chiar sociale. Și această orientare poate fi prezentată prin două abordări diferite:

- Prima abordare consideră concurența un instrument esențial, dar nu unic, al procesului de creștere a eficacității muncii sociale și al creșterii bunăstării populației. Transpunerea în practică a acestei abordări prin politică bazată pe evaluarea capacității

de eficientizare a diferitelor grade de reglementare a concurenței, este dificilă și contradictorie datorită nu numai lacunelor metodologice, dar și lipsei de informație coerentă la interval regulate de timp.

- A doua abordare caută, prin intermediul politicilor din domeniul concurenței, să satisfacă și alte interese de ordin public, de la cele ale eficienței și rentabilității activității economice. În acest caz, politicile din domeniul concurenței sunt concepute în paralel cu politici industriale de promovare a unor activități cu rezonanță socială la nivel local sau național; cu politici sociale destinate reconversiei forței de muncă sau cu politici agrare și de protecție a mediului înconjurător.

Politicile comunitare din domeniul concurenței apar ca fiind nucleul organizării și funcționării pieței unice, dare le nu pot face abstracție de posibilitatea apariției unor efecte negative (perverse) datorate tendințelor contradictorii pe care le manifestă, pe de o parte, dezvoltarea structurilor de piață, și pe de altă parte, dezvoltarea procesului de concentrare și centralizare a producției și a capitalului.

Să explicăm această situație:

Așa după cum s-a văzut, principiile politicilor din domeniul concurenței au la bază ideea conform căreia “efectele pozitive ale unei economii de piață nu apar decât în condițiile unui climat concurențial.”

În cadrul teoriei economice tradiționale, climatul de concurență pură I perfectă se caracterizează prin faptul că întreprinderile nu au o influență individual asupra formării prețurilor (sunt doar “price taker”) ceea ce face ca prețurile să tindă spre un nivel minim (punctual unde prețul mediu este minim), reprezentând un orizont de optimizare al ansamblului economic.

Un preț mai mare decât acest nivel ar conduce la obținerea de supra profit, iar unul mai mic la pierderi. În realitate, o astfel de analiză intră în contradicție cu realitatea concurenței dintre firme, care presupune că o firmă are tendința normal de a se impune pe piață prin costuri și prețuri mai mici, ca și prin inovarea și modernizarea produselor.

Acceptând această realitate, trebuie să admitem că o politică în domeniul concurenței care are ca obiectiv instaurarea unui adevărat regim de concurență perfectă, va avea ca efect tocmai pierderea de eficacitate, deoarece aduce prejudicii acelor întreprinderi care au reușit să se impună pe piață prin costuri și prețuri mai mici (un nivel mai mare de eficacitate și rentabilitate).

Cu alte cuvinte, încercarea de reglementare a concurenței are ca efect pervers pierderea de eficacitate a producătorului și reducerea posibilității de consum a cumpărătorului.

Nu putem să nu luăm în calcul și situația unei structuri economice în care acționează în paralele atât întreprinderi mici și mijlocii, cât și mari întreprinderi. Avantajele economiei de scară nu pot fi accesibile întreprinderilor mici și mijlocii, ci doar marilor întreprinderi, care, devin principalele generatoare de profit prin acest “monopol natural” al utilizării avantajelor economiei de scară. Iată de ce devine posibil ca în situația industriilor în care costurile de intrare a factorilor de producție sunt mari și se acționează pe economia de scară (exemplu: industria aeronautică), prețurile produselor marilor întreprinderi (monopoluri) sunt mai mici decât prețurile produselor marilor întreprinderi (monopoluri) sunt mai mici decât prețurile ce rezultă ca urmare a unei perfecte lupte de concurență între întreprinderile mici și mijlocii ale aceleiași ramuri industriale.

Astfel, pe o piață reală, caracterizată de imperfecțiuni ale concurenței (economia de scară, costuri nerecuperabile, efectul inovării, informație asimetrică) apare necesitatea unor măsuri de protecție a procesului de concentrare a producției și a proprietății.

Politicile comunitare din domeniul concurenței relevă, astfel, o tendință contradictorie: pe de o parte, concentrarea producției și a capitalului ridică nivelul de raționalitate și eficacitate prin mărirea dimensiunilor întreprinderilor, stimulând procesul de scădere a prețurilor prin mărirea dimensiunilor întreprinderii, stimulând procesul de scădere a prețurilor; pe de altă parte, concentrarea producției și a capitalului conduce la deteriorarea climatului concurențial, stimulând procesul de creștere a prețurilor.

3. Dispozițiile Tratatului de la Roma.

Dispozițiile privind politicile comunitare din domeniul concurenței sunt cuprinse în articolele (de la 85 la 94) Tratatului de la Maastricht. Principalele elemente ale acestor dispoziții sunt următoarele:

- Interzicerea oricăror tipuri de acorduri sau înțelegeri (fixarea prețurilor, împărțirea pieței, limitarea producției etc.) între întreprinderi cu scopul limitării concurenței pe piața unic europeană. Comisia Europeană este împuternicită să ia măsuri împotriva unor astfel de acțiuni prin aplicarea de amenzi și penalizări;
- Controlul și eliminarea pozițiilor dominante.
Comisia Europeană definește poziția dominantă ca fiind capacitatea unei întreprinderi de a acționa, într-o măsură importantă, independent de cerințele concurenței și ale clienților și ale consumatorilor. Comisia consideră că există o prezumție de poziție dominantă atunci când o întreprindere deține 50% sau mai mult de 50% dintr-o piață specifică.

Se consideră a fi acțiuni, comportamente și măsuri bazate pe poziția dominantă:

- impunerea unor prețuri de cumpărare sau de vânzare diferite de cele care rezultă din comportamentul concurențial;
- existența unor contracte prin care se impune altor întreprinderi contingentarea producției, limitarea sortimentelor sau interzicerea folosirii unor tehnologii sau procedee de fabricație;
- discriminarea prin preț a clienților, refuzul de a vinde.

Controlul fuziunilor. Tratatul de la Roma nu cuprinde dispoziții privind fuziunile. Acestea au fost introduse prin reglementări din decembrie 1989 și din septembrie 1990. Comisia europeană a introdus termenul de „fuziune la nivel european” care definește procesul de fuziune prin care o întreprindere atinge cifra de afaceri de 2 miliarde de ECU pe piața unică. Toate fuziunile la nivel european trebuie să beneficieze de un acord prealabil al Comisiei Europene. Acest acord este dat numai după ce s-a constatat că fuziunea nu aduce prejudicii climatului concurențial efectiv la dat înaintării cererii de acord.

Ajutorul guvernamental acordat întreprinderilor. Ajutorul guvernamental acordat întreprinderilor poate îmbrăca forma: subvențiilor, credit cu dobândă preferențială, eşalonarea datoriilor, reducerea de impozit, comenzi guvernamentale. Toate aceste forme de ajutor guvernamental au fost interzise prin articolul 92 al tratatului de la Roma și prin Tratatul de la Maastricht, fiind considerate obstacol în calea formării și consolidării climatului concurențial.

Comisia Europeană consideră însă că se pot accepta unele excepții atunci când ajutorul guvernamental are ca scop: rezolvarea unor probleme cu caracter social, eliminarea efectelor catastrofelor naturale, stimularea dezvoltării economice a unor zone cu nivel de viață inferior mediei europene sau cu un șomaj superior mediei europene. În orice situație, însă, ajutorul guvernamental nu poate fi acordat decât cu acordul Comisiei Europene. Este important de subliniat și faptul că întreprinderile publice nu beneficiază de nici un privilegiu față de cele private și că, acestea din urmă, dacă se simt discriminate de guvernele naționale, pot depune plângere la Comisie.

Până în 1990, se considera că a existat o politică permisivă în ceea ce privește aprobarea unor ajutoare guvernamentale, ceea ce reflectă dificultatea pe care Comisia a avut-o de a face față presiunii guvernelor diferitelor țări membre (din 527 de cereri de acordare a dreptului de ajutor guvernamental nu au fost aprobate decât 440). După 1990, se remarcă o întărire a poziției

Comisiei care aplică principiul „one time, last time”, ceea ce înseamnă că fiecare acord asupra ajutorului guvernamental a fost însoțit de precizarea că nu va fi reînnoit.

În lipsa posibilității de a reînnoi acordul de ajutor guvernamental, unele întreprinderi publice importante, dar aflate în dificultate au fost obligate să recurgă la privatizare totală sau parțială.

BIBLIOGRAFIE :

1. ECONOMIE ȘI CONSTRUCȚIE EUROPEANĂ, ALEXANDRU TRIFU ȘI DIANA VIORICA LUPU